

Péntek Imre

Gébárti művek – Ljubljánában*



Péntek Imre lapunk főszerkesztője,
Gyutai Csaba kulturális alpolgármester,
és Bagi Gábor hazánk szlovéniai nagykövete
a megnyitón

Örömmel fogadtuk – mondhatom ezt Zalaegerszeg városa és a Gébárti Nemzetközi Művésztelep szervezői és résztvevői nevében – a Szlovéniai Magyar Nagykövetség fölkínálta lehetőséget, hogy az utóbbi három év terméséből egy válogatással mutakozzon be a gébárti nemzetközi alkotóközösség a ljubljánai közönségnek a nagykövetség kiállítóterében. Több szempontból is nagyszerű kezdeményezés ez: az uniós csatlakozás után, immár egy közösséghez tartozva, élhetünk azzal a lehetőséggel, amit a határmentiség, a határvidék kínál. Vagyis – a szomszédság. Immár nemcsak a saját, jól ismert köreinkben gondolkodhatunk, hanem a határokon átnyúló régiókban is. Én ennek az új kulturális szerveződésnek egyik jeleként értékelem, hogy ma itt lehetünk, egy közös gyökerekből táplálkozó, nyugat-panóniai képzőművészeti műhelyben született, szerintem nagyszerű kollekciónal. Ismét fölmutathatjuk a közös pontokat, az európai művészeti élet és értékek közös pontjait, ami közel hoz, sőt, összeköt bennünket. S a vizualitás nyelvén - a régóta zajló párbeszéd – újabb fejezetét írhatjuk a szlovén magyar-kulturális kapcsolatokba.

Nem előzmény nélküliek ezek a kapcsolatok. A lendvai Galéria-Múzeum – Király Ferenc szobrászművésszel az élen – már a hetvenes években átjárhatóvá tette az akkor még nehezen megnyitó határt. Ennek

következtében szlovén és magyar képzőművészek alkottak együtt a lendvai művésztelepen, állítottak ki közösen, megismerve nemcsak egymás munkáját, hanem egyéniségét, mentalitását, művészeti alkotómódszerét is. S a határ magyar oldalán így vált ismertté Ludvik Pandur, Zdenko Huzjan, Stefan Hauko, Lojze Logar, Franc Mesaric, Matejka Bellé, Darko Golija, Metod Frlic képi-plasztikai világa s két fiatal festő nevét is hadd említsem meg, már a személyes ismeretség okán is, Igor Banfiét és Dubravko Baumgartnerét.

Az előzményekhez tartozik, hogy mindkét oldalon voltak elhivatott közvetítők: a már említett Király Ferencen kívül a Marosvásárhelyről Zalaegerszegre települt Nemes László festőművész, akik mindkét művésztelepen – a gébártin és a lendvain - dolgoztak, szerveztek, s reprezentatív műveket alkottak. Művészettörténészek is bekapcsolódtak ebbe a folyamatba: szlovén részről Tanja Simonka, a lendvai Vár-Múzeum munkatársa és dr. Kostyál László, a zalaegerszegi Göcseji Múzeum szakembere. Ennek a határokon átnyúló, új egységben való gondolkodásnak volt az eredménye a Regionális Kisplasztikai Tárlat, amelyen magyar-horvát-szlovén-osztrák szobrászművészek állították ki munkáikat.

A III. Regionális Kisplasztikai Tárlat katalógusában erről a következőket fogalmazta meg dr. Kostyál László: „...a térségben keltett feszültséget a 21. század fordulóján a határok átjárhatóságára irányuló, az európai trendnek megfelelő törekvés váltotta fel, amely a falak építése helyett a kapcsolódási pontok gyarapításában érdekelt. Ilyen megközelítés mellett a korábbi hátrányból akár előny is kovácsolható, hisz a csupán adminisztratívává váló politikai határok nem akadályozzák már a közös kulturális tradíciók érvényesülését... e kevert népességű régió olyan, fontos érintkezési pontot képez a különböző nációk és országok között, ahol egyaránt érvényesülhet a sokszínűség és az egység, elősegítve egymás kölcsönös megismerését és szellemi gyarapítását.”

Nos, ennek a kölcsönös megismerésnek és szellemi gazdagításnak vágya és igénye hozott ide bennünket, Szlovénia fővárosába, a magyar nagykövetség kiállítótermébe. Hogy tovább vigyük azt, amit annyian elkezdtek, amiért annyian – mindkét oldalon – dolgoztak...

De magunkról, egészen a pontosan a kiállítást adó Zalaegerszegi-Gébárti Nemzetközi Művésztelepről is hadd szóljak. Többféle előzmény után 1992-től működik mai formájában és mai helyén. Egy gyönyörű tó partján, a város szélén. A népi iparművészek, kézművesek háza ad otthont és műhelyeket a résztvevőknek, melynek vezetője Skrabut Éva művelődésszervező. 2001-ben, a működésének tíz éves évfordulója alkalmából reprezentatív katalógus jelent meg a közreműködő művészekről és az összegyűlt anyagról. A magyarországi

művésztelepek között rangos helyet vívott ki magának a gébárti közösség, melynek alkotói – a hazaiak mellett – Európa szinte minden országából érkeztek erre a nyári kalandra és hihetetlen kemény, megfeszített munkára. Csak megjegyzem: természetesen Szlovéniából is. Mi jellemzi a szobrászok, festők és grafikusok itt született munkáit? A gyűjtemény nehezen karakterizálható, akár tematikai, akár műfaji értelemben. Ábrázoló és elvont, grafikus és festői alkotások, a tradíciókból merítő, vászonra dolgozó festés, valamint a kőfaragás hagyományos és modernizált változatai éppúgy megjelennek, mint a lángvágás, hegesztés, a különböző sokszorosító grafikai- és fotóeljárások. A kerámia égetés, a fémkonstrukciók készítése, forrasztása, a legkülönbözőbb alapanyagok használata – a merített papírtól, a növényi rosttól a labradori gránitig – előfordul. A szabad alakítás tisztelete jól megfér egy-egy művésztelep előzetes koncepciójával. Amely értelmezési keretet, és nem korlátot jelent. Az eredmény, a minden alkalommal megszületett műegyüttes – amelynek egy része itt is látható - mindenestre igazolja a telep létjogosultságát, működését.

A mai estén a három legutóbbi év terméséből válogatott a gyűjteményt jól ismerő, kiállítás rendező festőművész, Horváth M. Zoltán. Tájkép és szimmetria, A szobor, mint üzenetrögzítő és Tabula rasa – tiszta forma – ez volt a jelzésirány, az előzetes keret, koncepció. (Néhány mű esetén erőteljesen megjelenik, másoknál eliminálódik.) A mai tárlaton bemutatott műtárgyak mennyiségét, méretét megszabta a rendelkezésre álló tér, falfelület, nyilván ebből kiindulva kellett optimális megoldást találni.

De kezdjük a 2002-es művésztelepen létrejött munkával, Nemes László Szimmetria-Tájkép című két festményével, amely kifejezetten rájátszik a megadott projektre. A finom, sárgás háttér centruma felé közeledve előbb szétszórta, majd egyre koncentrálódó – sárga, zöld, fekete – gesztuselemek halmozódnak, amelyeknek amorfitását egy téglalap és háromszög (istenszem) egymásba hatoló formációja rántja feszes kompozícióba. Míg az elsőt egy felhő zárul a belső védettségbe, a másikon a nyitottság jelenik meg: mintha egy emberi alakot fognának célkeresztbe... A veszély, a bizonytalanság a sárgát áttörő piros árnyalatokban is megjelenik. Ez rejtett, de megfeythető kifejezőmód (tartalmasság) egyébként sem idegen Nemes László festészetétől. Hasonlóan ki akar fejezni valamit Takács Tamás Térerő című festménye. Mintha Caspar Friedrich Dávid magányossága csapna meg, ám a misztikus, metafizikai kapcsolatot itt egy mobiltelefon kívánja megteremteni a vörös infra fényben, a magányos öltönyös alak kezében a telefon világító számlapja jelzi: a hívás fennáll. A végtelen térségek némasága – ahogy Pascal írta - válaszol-e?

Odrobina Tamás *Nagy fogása* némileg chagallikomponálásra emlékeztet, a perspektívák, a dimenziók egymásba nyílnak, hatolnak, és a szürrealisztikus, festőállványra akasztott térhálóban ott lebeg az áldozat, a hal. Mintha rejtett kapcsolatok, áthatások lennének a különböző helyen és időben alkotók között. Kiltau Kinga négy, a mélyvörös árnyalataival rétegzett festményt komponált egyggyé. A vörös rés, szakítás, hasadék teremt feszültséget az egymásba úszó felületeken.

Ernszt András kápráztató optikai szövevényét, szövedéket alkot a gondosan megfestett foltok, minták, rétegződések segítségével. Hol az anyag (és a festék) átlényegítésre tör, hol az elvont mintázat válik anyagszerűvé. E két hatás között megteremtődik az a feszültség, vibrálás, amivel elkerüli a monotonná válást a fátyolosan derengő képfelületen. Harmónia és disszonancia, rend és diffuzivitás játéka teszi elevenné, derűssé képeit. Horváth M. Zoltán szintén reagált a szimmetria és a táj felkínálta „kettősségre”. A Táj I. és II. a zöld árnyalataival jelzi a zoé(élet) foszlékony, sérülékeny rétegződését. Ebbe a finom eloszlásba hatol be egy geometrikus formáció, idegen test, elem, rátelepszik, rávetül a szinte élénken derengő színmezőre. Egy fekete ék teszi teljessé a romboló erő jelenlétét. A festékszemcsék áramlása túlnő a kereten, talán épp e roncsolás hatására, ám az új korlát, ha nem is hagyományosan, befogja, lehatárolja a diffuzivitás energiáit. Az elasztikus amorfitás lágyasága és a konstrukció szigora adja kompozícióinak energiáit. Pippo Altomare tájképe (ugyancsak vörösben), dekoratív mű-formációkká varázsolja a buja, feltörő növényi alakzatokat. Az élő és élettelen, a művi és a természetes bizarr, groteszk, de mégis kedves látványát csalja elő, szimmetrikus szirmokkal ékesítve arany és fekete, egymásba fonódó virágait. Igor Banfinak – aki az idén dolgozott Gébárton – egy különös műve látható itt. Az utolsó vacsora, mint vizuális toposz, mint a bűnös és áldozat alapformációja áll előttünk. Jelzesszerű, leegyszerűsítő, nyilvánvalóan utal a számtalan előképre, polgárpukkasztó, de mégis van benne naiv áhítat. És ennek az előhívása – számára mindennél fontosabb. 13 folt és mégis...Jézus és a 12 apostol...A bibliai történet, ma, illúziótlanul, de szemünkben, szemléletünkben, vízióinkban kitörőképpen a Jézus-folttal. Lucia Calinescu az öt kínai őselem színdinamikáját vitte vászonra, erőteljes ecsetvonásokkal.

A legtávolabbról Fujisaki Tomoko jött, kerámiai – amiket az idén készített – valóban szenzációsak. Az ősi japán formavilág és a modern kerámia ötvöződése. *Kapuja* szintén egyszerűnek tűnik: csak a figyelmes szemlélő veszi észre, hogy ez a tömbszerű forma mennyi és milyen



finom rétegekből rakódik össze. És még valami: szemmel látható törekvése az anyag átlényegítése, könnyűvé, lebegővé tétele. Amit rózsaszínű derengés tesz valószerűvé. Hasonlóan minimalista szemlélettel készült Lisbeth Sailer Termékenység című plasztikája. Az aranyozott belsejű félkör, medence a befogadás áldozati kelyhe, az éltszentség foglalatja. Colin Foster a rusztikus, archaikus formációkat kedveli, de olykor épp azzal ér el hatást, hogy modern jelentéseket visz a prehistorikus, leegyszerűsített konstrukciókba. Az *Izé VI.* ennek a sorozatnak meggyőző darabja. Hasonlóan groteszk, bár igen gazdagon megmunkált Stefano Grattarola *A rossz magok nem repülnek* című munkája. A biomorf alakzatból kinövő szálak végén valóban megrekednek a

rossz magok. Kuti László „kőkenyere”, azt hiszem, az egyik legszebb és leghatásosabb lelemény. A *Panem nostrum* egy vekni – ha le akarjuk egyszerűsíteni a dolgot. Néhány bemélyedés jelzi a kenyér felületét. És persze a kenyér-forma, amit nem lehet eltéveszteni. Súlyossága, ereje, plasztikai sugárzása van ennek a „mindennapi” kenyérszobornak.

Kérem, fogadják szeretettel a zalaegerszegi művésztelep munkáit, és még egyszer köszönjük a bemutatkozási lehetőséget.

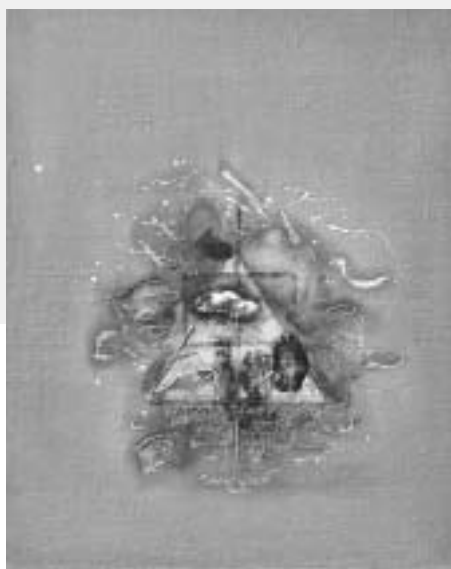
* (Elhangzott november 8-án, Ljubljánában, a magyar nagykövetségen.)



Kiállítási enteriőr



Takács Tamás: Térrerő, olaj, vászon



Nemes László: Tájkép és szimmetria, olaj, vászon